

მუნიციპალიტეტების მიერ სხვადასხვა სისტემებში პერსონალურ მონაცემთა დამუშავება

ანგარიში

ანგარიში შექმნილია ნიდერლანდების საელჩოს მხარდაჭერილი პროექტის ფარგლებში. მის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია „ინოვაციებისა და რეფორმების ცენტრის“ მკვლევართა ჯგუფი და არ ნიშნავს რომ იგი ასახავს ნიდერლანდების საელჩოს შეხედულებებს.

შესავალი

დღეისათვის ფიზიკურ პირთა პერსონალური მონაცემების მოუწესრიგებელი და უკონტროლო დამუშავებდან მომდინარე საფრთხეების მნიშვნელობა სცდება ადამიანისთვის მიყენებულ ფსიქოლოგიურ ტკივილსა და დისკომფორტს, რაც შეიძლება გამოიწვიოს ცალკეული პირადი მონაცემების გამჟღავნებამ. პერსონალურ მონაცემთა გადაჭარბებული და უკონტროლო დამუშავება ადამიანის სხვა უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვის არსებით რისკებს შეიცავს, რაც დაკავშირებულია ადამიანის ქცევის პროგნოზირებასა და მასზე მანიპულაციის შესაძლებლობასთან, ეს კი თავის მხრივ ასევე საფრთხეს უქმნის თანამედროვე დემოკრატიული წესრიგის არსებობას.

უკანასკნელი ორი ათწლეულის განმავლობაში, ციფრული ტექნოლოგიების განვითარების კვალდაკვალ, სულ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს ადამიანების და მათი ქცევის შესახებ მონაცემების შეგროვება და დამუშავება. ადამიანის ქცევის შესახებ მონაცემთა ანალიზისა და შესაბამისი პროფილირების საფუძველზე მრავალი მმართველობითი თუ ბიზნეს ამოცანის გადაწყვეტა შეიძლება, თუმცა ამავე დროს იქმნება მომეტებული რისკები ადამიანის პირად ცხოვრებაში და თავისუფლებაში გაუმართლებელი ჩარევისთვის.

შესაბამისად, პერსონალურ მონაცემთა დაცვას, როგორც ადამიანის ერთ-ერთ ფუნდამენტურ უფლებას მზარდი მნიშვნელობა ენიჭება და დემოკრატიული სახელმწიფოები ახლებურ მიდგომებსა და სამართლებრივ მექანიზმებს ავითარებენ მზარდ გამოწვევებზე საპასუხოდ. თანამედროვე სამყაროში არსებულ გამოწვევებთან გასამკლავებლად აღარ არის საკმარისი საკანონმდებლო დონეზე მხოლოდ მონაცემთა დაცვის პრინციპების განსაზღვრა და მონაცემთა დაცვის ადეკვატური დონის მისაღწევად სახელმწიფოები უფრო დეტალური, კომპლექსური რეგულაციების შექმნაზე არიან ორიენტირებულნი, რომელიც სამართლებრივი პრინციპების და კონცეფციების განსაზღვრასთან ერთად ორგანიზაციული და ტექნოლოგიური გადაწყვეტების სავალდებულოობასაც გულისხმობს.

საქართველოში მრავალი საჯარო თუ კერძო დაწესებულებისთვის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხი ჯერ კიდევ „სიახლედ“ ითვლება, მიუხედავად იმისა, რომ შესაბამისი კანონის ძალაში შესვლიდან 8 წელზე მათი გავიდა. „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი 2012 წლიდან მოქმედებს, თუმცა ამ დროის მანძილზეც საკითხის ცნობადობა და მისი მნიშვნელობის აღქმა მონაცემთა დამმუშავებელთა უმრავლესობისთვის ვერ გასცდა ზოგად შემეცნებით დონეს. საქართველოში ის საჯარო დაწესებულებებიც კი, რომლებიც შეიძლება „სანიმუშოდ“ ითვლებიან მონაცემთა დაცვის სფეროში, ხშირად შორს არიან მონაცემთა დაცვის მაღალი სტანდარტისგან და მხოლოდ კანონის მოთხოვნების ფორმალური დაცვით და ზედაპირზე არსებული პრობლემების მოგვარებით შემოიფარგლებიან.

საქართველოში პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხს ზედამხედველობას უწევს დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანო - სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახური. იმის გათვალისწინებით, რომ ინსპექტორის სამსახურის რესურსები შეზღუდულია და ამ შეზღუდული რესურსების მნიშვნელოვანი ნაწილი მიემართება საკითხის ცნობადობის ამაღლებისთვის მიძღვნილ ღონისძიებებზე თუ კონკრეტულ განცხადებებზე-საჩივრებზე რეაგირებაზე, ზოგჯერ ფოკუსს მიღმა რჩება რიგი კომპლექსური და კრიტიკული საკითხები.

არსებული რეალობისა და იმის გათვალისწინებით, რომ ჩვენს რეალობაში პერსონალურ მონაცემთა დაცვის თემაზე თითქმის არ ისმის ალტერნატიული შეფასებები და საექსპერტო მოსაზრებები, სამოქალაქო მონიტორინგის გზით და შესაბამისი ანგარიშებით გვსურს გამოვკვეთოთ რეალურად არსებული პრობლემური არეები და საზოგადოების ყურადღება მივაპყროთ პერსონალურ მონაცემთა დაცვისა და პირადი ცხოვრების უფლებაში ჩარევის თვალსაზრისით მაღალი რისკების შემცველ სისტემებზე, რომლებიც კომპლექსურ მიდგომასა და მოწესრიგებას საჭიროებს.

1. კონტექსტი

როგორც ადგილობრივი ისე საერთაშორისო კონტექსტის გათვალისწინებით, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხი სულ უფრო აქტუალური ხდება საქართველოშიც, მითუმეტეს, რომ ქვეყანას ადებული აქვს საერთაშორისო ვალდებულებები პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხის ევროპული სტანდარტების შესაბამისად მოწესრიგებაზე. 2016 წლამდე პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხი საქართველოს მთვარობისთვის აქტუალური იყო, ევროკავშირთან სავიზო რეჟიმის ლიბერალიზაციისა და ასოცირების ხელშეკრულების კონტექსტში - საქართველოს მთვარობას ნაკისრი ჰქონდა ვალდებულება გაეუმჯობესებინა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობა და პრაქტიკა. ასევე, აღსანიშნავია, რომ საქართველო მიერთებულია „პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“ 108-ე კონვენციას და მის დამატებით ოქმს.

ბოლო წლების განმავლობაში საქართველოში, როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო სექტორში იდგმება ცალკეული ნაბიჯები პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხის მოწესრიგებისკენ. თუმცა მიგვაჩნია, რომ გატარებული ღონისძიებები არ არის საკმარისი და არსებული გამოწვევების ადეკვატური. როგორც უკვე აღინიშნა, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხის საკანონმდებლო მოწესრიგებას საქართველოში მხოლოდ 8-9 წლიანი ისტორია აქვს. საჯარო თუ კერძო სექტორში კი მრავალი მიმართულებით რეფორმები ისე გატარდა და მონაცემთა დამუშავების სისტემები ისე განვითარდა რომ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხი საერთოდ არ იყო მხედველობაში მიღებული ან ნაკლები ყურადღება ეთმობოდა. აღნიშნული პრაქტიკა ნაწილობრივ დღემდე გრძელდება, რის შედეგადაც სახეზე გვაქვს

მრავალი საინფორმაციო სისტემა და ინსტრუმენტი, რომელიც დიდი მოცულობით პერსონალურ მონაცემებს ამუშავებს, თუმცა შეუსაბამოა მოქმედ კანონმდებლობასთან, მათი ადაპტირება კი დიდ დანახარჯებთანაა დაკავშირებული, რომლის გაღების საკმარისი მოტივაცია მონაცემთა დამმუშავებელ ორგანიზაციებს არ აქვთ. ამას ნაწილობრივ ისიც განაპირობებს, რომ საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულია ჯარიმების არაადეკვატურად მცირე ოდენობა.

კანონის შემოღებიდან მეცხრე და ინსპექტორის აპარატის დაარსებიდან მეშვიდე წელს პრაქტიკაში ჯერ კიდევ ვხვდებით მონაცემთა დაცვის ძირეული ასპექტების არასწორ გაგებას თუ იგნორირებას. მონაცემთა მსხვილ დამმუშავებელთა ნაწილს, როგორებიცაა მსხვილი ბანკები, სახელმწიფო დასაწესებულებები, სადაზღვევო თუ სატელეკომუნიკაციო კომპანიები და ა.შ. ამდენი ხნის მანძილზე ჯერ კიდევ არ მოუხდენიათ თავიანთი სისტემების ინვენტარიზაცია და რევიზია მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის დადგენის მიზნი. მეტიც, გასულ წელს ისე დაინერგა ჯანდაცვის ელექტრონული ჩანაწერების (ehr) სისტემა, რომ მონაცემთა დაცვაზე გავლენის სიღრმისეული წინასწარი ანალიზი არ მომხდარა და არ იძებნება ინფორმაცია ამ სისტემაში მონაცემთა დაცვის უზრუნველსაყოფად გატარებული ღონისძიებების - მიღებული ორგანიზაციულ-ტექნიკური ზომების შესახებ.

ასეთ გარემოში უაღრესად მნიშვნელოვანად მიგვაჩია სამოქალაქო საზოგადოების და დამოუკიდებელი ექსპერტების/აქტივისტების როლი, რომლებიც გარედან, ობიექტური დამკვირვებლის თვალთ აფასებენ პერსონალური მონაცემების დაცვის თვალსაზრისით ქვეყანაში არსებულ გარემოს და შესაბამისი ცოდნის და გამოცდილების გაზიარებით ხელს უწყობენ სფეროს შემდგომ განვითარებას.

2. კვლევის ამოცანები

ინოვაციებისა და რეფორმების ცენტრმა შეარჩია ისეთი სისტემები, რომლებიც დამუშავებული მონაცემების კატეგორიის, მონაცემთა სუბიექტების სიმრავლისა და ასევე დამუშავების პროცესში გამოყენებული ტექნიკური საშუალებებისა და მათი შესაძლებლობების გათვალისწინებით, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის თვალსაზრისით მაღალი რისკის მატარებელს წარმოადგენს.

მნიშვნელოვანია, მსგავს სისტემებში პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების საკითხის დეტალური სამართლებრივი რეგლამენტაცია, მონიტორინგის ეფექტიანი და ქმედითი მექანიზმების არსებობა და სისტემის მაქსიმალური გამჭვირვალობა.

იმისათვის, რომ მსგავს მაღალი რისკის შემცველ სისტემებში მინიმუმამდე იქნას დაყვანილი პერსონალურ მონაცემთა უკანონო დამუშავების და მათი არადანიშნულებისამებრ გამოყენების რისკები, აუცილებელია, გატარებული იქნას სამართლებრივი, ორგანიზაციული და ტექნიკური ღონისძიებების ერთობლიობა.

ამგვარი ღონისძიებები შეიძლება იყოს, მათ შორის მონაცემთა დამუშავების საკითხის დეტალური რეგლამენტაცია და გამჭვირვალობის მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფა, მონაცემთა დამუშავების პროცესების დოკუმენტირება, ჩანაწერების შენახვის ვადების განსაზღვრა, მონაცემებზე წვდომის კონტროლი, სისტემის დანერგვისას ისეთი პრინციპების უზრუნველყოფა, როგორცაა მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში („Privacy by Design“) და მონაცემთა დაცვა პირველად პარამეტრად („Privacy by Default“), მონაცემთა დამუშავების ზეგავლენის შეფასება (DPIA) და ა.შ.

კვლევის ამოცანას წარმოადგენდა იმის დადგენა, თუ რამდენად არის უზრუნველყოფილი პერსონალურ მონაცემთა დაცვა შერჩეულ სისტემებში და რამდენად სერიოზულად ეკიდებიან საჯარო უწყებები მონაცემთა დაცვის საკითხს მონაცემთა დამუშავების მასშტაბურ, რისკების შემცველ სისტემაში და გატარებულია თუ არა შესაბამისი ორგანიზაციული და ტექნიკური ზომები. უფრო კონკრეტულად კი გვინდოდა პასუხი გავცვა შემდეგ კითხვებზე:

- განსაზღვრული და დეკლარირებულია თუ არა მონაცემთა დამუშავების კონკრეტული მიზნები, შესაბამისად, განჭვრეტადია თუ არა მონაცემთა დამუშავების პროცესი მონაცემთა სუბიექტისთვის;
- შეფასებულია თუ არა სისტემაში მონაცემთა დამუშავების ზეგავლენა ან ჩატარდა თუ არა სხვა ტიპის ანალიზი იმის დასადგენად, თუ რა გავლენა აქვს აღნიშნულ სისტემას ფიზიკურ პირთა პერსონალურ მონაცემთა დაცვაზე, რა რისკებს შეიცავს და რამდენად შესაბამისობაშია მოქმედ კანონმდებლობასთან;
- განსაზღვრული და დეკლარირებულია თუ არა მონაცემთა დამუშავების საფუძვლები და ვადები, დაცულია თუ არა მონაცემთა დამუშავების პრინციპები;
- ნათელი და ხელმისაწვდომია თუ არა ინფორმაცია მონაცემთა სუბიექტისათვის, რა მონაცემები შეიძლება დამუშავდეს მის შესახებ ამ სისტემის მეშვეობით;
- რეგულირებულია თუ არა სისტემაში დამუშავებულ მონაცემებზე წვდომის წესები და დონეები;
- რეგულირებული და განჭვრეტადია თუ არა მონაცემთა სუბიექტისთვის სისტემიდან მონაცემების მესამე პირებისათვის გადაცემის საკითხი;
- აქვს თუ არა მონაცემთა დამუშავებელს მიღებული ადეკვატური ორგანიზაციული და ტექნიკური ზომები სისტემაში მონაცემთა უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად;

კვლევითი ამოცანების შესაბამისად, ინოვაციებისა და რეფორმების ცენტრმა შეიმუშავა კითხვარი და შერჩეული უწყებებიდან გამოითხოვა.

ასევე დამუშავებული იქნა უკვე გამოქვეყნებული/ხელმისაწვდომი ინფორმაცია ნორმატიული აქტებისა და სხვა ინფორმაციის სახით, მათ შორის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის გადაწყვეტილებები.

3. ძირითადი მიგნებები

შერჩეული სისტემების მონიტორინგის საფუძველზე რამდენიმე ზოგადი მახასიათებელი გამოიკვეთა. პირველ რიგში, უნდა ითქვას, რომ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის მნიშვნელობა მონაცემთა მსხვილი დამმუშავებლების მიერ არასათანადოდაა შეფასებული და გათვალისწინებული. შეფასებული უწყებებისთვის არ ჩანს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხის პრიორიტეტულობა და მისი გათვალისწინება ყოველდღიურ საქმიანობაში, ათასობით მოქალაქის პერსონალურ მონაცემებთან ურთიერთობისას.

მონაცემთა დაცვის საკითხისადმი სისტემური მიდგომა არ არსებობს ისეთ მნიშვნელოვან და მსხვილ დამმუშავებლებშიც, როგორცაა მაგ. შინაგან საქმეთა სამინისტრო, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.

გასათვალისწინებელია, რომ არცერთი შემოწმებული სისტემისათვის, მათ შორის, ისეთი სენსიტიური სისტემებისთვისაც კი, როგორცაა ჯანმრთელობის შესახებ ჩანაწერების ელექტრონული სისტემა, ჰკვიანი კამერების სისტემა, მშვილებელთა რეესტრი და ა.შ, არ არის შეფასებული მონაცემთა დამუშავების ზეგავლენა და მონაცემთა დამუშავებასთან დაკავშირებული შესაბამისი რისკები.

მონიტორინგის ფარგლებში არცერთ უწყებაში არ აღმოჩნდა მონაცემთა დამუშავების წესების მარეგულირებელი ისეთი დოკუმენტაცია, რომელიც კონკრეტულად უწყებისა თუ სისტემის გათვალისწინებით მოაწესრიგებდა მონაცემთა დამუშავების სპეციფიკურ საკითხებს.

რიგ შემთხვევებში არ არის იდენტიფიცირებული და რეგლამენტირებული მონაცემთა დამუშავების მიზნები და საფუძვლები.

უმეტეს შემთხვევაში პრობლემატურია მონაცემთა სუბიექტის უფლების რეალიზების მექანიზმები, რაც გამოიხატება არა იმდენად კონკრეტულ ფაქტებში, როდესაც სუბიექტს შეეზღუდა მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებები, არამედ სისტემურ სურათში, როდესაც ეფექტიანი მექანიზმების არარსებობა, მონაცემთა წვდომების

არასათანადო აღრიცხვა და ა.შ. ქმნის საფრთხეს მონაცემთა სუბიექტის მოთხოვნა ვერ დაკმაყოფილდეს ან მხოლოდ ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს.

პრობლემურია მონაცემთა შენახვის ვადებთან დაკავშირებული საკითხი, რადგან უმეტესი მონაცემებისა და სისტემებისათვის არ არის განსაზღვრული კონკრეტული, კანონიერ მიზანთან შესაბამისი ვადები. ასევე, არ არსებობს მონაცემთა განდაგურებისა თუ დაარქივების სათანადო წესები.

მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობით გათვალისწინებული მონაცემთა უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად მისაღები ორგანიზაციული და ტექნიკური ზომები უწყებების მიერ ძალიან ფრაგმენტულად არის მიღებული. ზოგიერთ უწყებაში გათვალისწინებულია მონაცემთა ბაზებზე წვდომის ავტორიზაცია, ზოგიერთი დამმუშავებელი ახდენს მონაცემთა მიმართ შესრულებული ქმედებების ლოგირებას და ა.შ, თუმცა არცერთ უწყებაში არ აქვს ადგილი სიტუაციის დეტალურ ანალიზს, სათანადო შეფასებას და დამმუშავებული მონაცემების ადეკვატური ზომების მიღებას.

4. მუნიციპალიტეტების მიერ სხვადასხვა სისტემებში პერსონალურ მონაცემთა დამუშავება

4.1 აღწერა

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელების ფარგლებში მრავალი ფორმით ამუშავებენ პერსონალურ მონაცემებს. კერძოდ, ეს შეიძლება იყოს ჯანდაცვისა და სოციალური დახმარების გაწევასთან დაკავშირებული მომსახურების ფარგლებში, ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირებული მოსმახურების ფარგლებში, ადმინისტრაციული ორგანოს ფუნქციონირების ფარგლებში და ა.შ.

საკუთარი ფუნქციების განხორციელებისას მუნიციპალური ორგანოები ამუშავებენ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მცხოვრები პირების შესახებ სხვადასხვა მოცულობის მონაცემებს, მათ შორის განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემებსაც, შესაბამისად, მნიშვნელოვანია ამ პროცესში სათანადოდ იქნას გააზრებული პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების სტანდარტები და დაცვის მნიშვნელობა.

აუცილებელია სრულყოფილი სამართლებრივი ჩარჩოს, უსაფრთხოების სათანადო ზომებისა და ქმედითი საზედამხედველო მექანიზმების არსებობა.

10.2 კვლევის ამოცანები

მსგავს სისტემებში პერსონალურ მონაცემთა არადანიშნულებისამებრ გამოყენების/ უკანონო დამუშავების რისკების შესამცირებლად აუცილებელია, კომპლექსური მიდგომა და ადეკვატური სამართლებრივი, ორგანიზაციული და ტექნიკური ღონისძიებების ერთობლიობის გატარება.

კვლევის ზოგად ამოცანას წარმოადგენდა იმის შემოწმება, რამდენად ექცევა ყურადღება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხებს ადგილობრივი თვითმმართველობების მიერ და გატარებულია თუ არა შესაბამისი ქმედითი ღონისძიებები მონაცემთა დაცვისა და მათი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად.

კონკრეტულად, პასუხი გვინდოდა გაგვეცა შემდეგ კითხვებზე:

- რა ორგანიზაციული და ტექნიკური ზომები აქვს მიღებული თვითმმართველობის ორგანოს სისტემაში მონაცემთა უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად;

- რეგულირებულია თუ არა სისტემაში დამუშავებულ მონაცემებზე წვდომის წესები და დონეები;
- არსებობს თუ არა მონიტორინგის მექანიზმი, რომელიც შეამოწმებდა სისტემაში მონაცემთა დამუშავების წესების შესრულებას.
- რეგულირებულია თუ არა მონაცემთა შენახვისა და არქივირების ვადები და წესები?

ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, ინოვაციებისა და რეფორმების ცენტრმა პერსონალურ მონაცემთა დამუშავებისა და დაცვის მნიშვნელოვან საკითხებთან დაკავშირებით კითხვით მიმართა რამდენიმე მუნიციპალიტეტის (მარტვილი, ჩოხატაური, ბაღდათი, ხულო, ქარელი, ტყიბული, ხობი) მერიას - აღსანიშნავია, რომ საჯარო ინფორმაციის ფარგლებში გამოთხოვილ ინფორმაციაზე პასუხის მიღება მოხერხდა მოლოდ ხობის, ტყიბულის, ჩოხატაურისა და ქარელის მუნიციპალიტეტებისაგან.

4.3 კვლევის შედეგები

მიღებული პასუხებისა და საჯაროდ ხელმისაწვდომი ინფორმაციის ანალიზის საფუძველზე დგინდება, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხი არ არის სათანადოდ გააზრებული და ნაკლებია საკითხის ცნობადობა. ამას მოწმობს მუნიციპალიტეტებთან კომუნიკაციისა და დასმულ კითხვებზე პასუხების მიღების გართულება.

მონაცემთა დამუშავების მიზნების განსაზღვრა

იმ პირობებში, როდესაც თვითმმართველობებს არ აქვთ კრიტიკულად გააზრებული მათ მიერ მონაცემთა დამუშავებასთან დაკავშირებული საკითხები, პრაქტიკაში ხშირად ვხვდებით შემთხვევებს, როდესაც მთელი წყება მონაცემებისა ორგანიზაციის მიერ მუშავდება კონკრეტულად განსაზღვრული მიზნის გარეშე. რიგ შემთხვევებში მონაცემები ორგანიზაციისათვის ხელმისაწვდომია რომელიმე ერთი ფუნქციის განხორციელების ფარგლებში და ავტომატურად, მონაცემთა დამუშავების მიზნებისა და მოცულობის შემოწმებისა და გადააზრების გარეშე ხდება მათი გამოყენება სხვა ფუნქციებისათვის/პროგრამებში. ამგვარი მიდგომა კანონშეუსაბამოა და ქმნის საფრთხეს, რომ მონაცემებზე წვდომა ჰქონდეთ არა მხოლოდ იმ პირებს, ვისაც კონკრეტული ვალდებულებების შესასრულებლად ესაჭიროებათ ესა თუ ის მონაცემები, არამედ პირთა გაცილებით ფართო წრეს, რაც, თავის მხრივ, მონაცემთა გადაჭარბებით დამუშავებას

გულისხმობს და მისი არამიზნობრივი დამუშავებისა და გამჟღავნების რისკს ერთიორად ზრდის.

უსაფრთხოების ორგანიზაციულ-ტექნიკური ზომები

„პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლი მონაცემთა დამმუშავებლებს ავალდებულებს მიიღოს მონაცემთა უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად აუცილებელი ორგანიზაციული და ტექნიკური ზომები. ასევე, მონაცემთა უსაფრთხოებისათვის მიღებული ზომები მონაცემთა დამმუშავებასთან დაკავშირებული რისკების ადეკვატური უნდა იყოს. მიუხედავად იმისა, რომ კანონი არ აკონკრეტებს კონკრეტული მონაცემების ჩამონათვალს, კარგი პრაქტიკის, ევროპული რეგულაციისა და ქართულ კანონმდებლობაში ინიცირებული ცვლილებების საფუძველზე სულ ადვილად შეიძლება ჩამოვთვალოთ ის მინიმალური ზომები, რომლებიც აუცილებლად უნდა მიიღოს მონაცემთა დამმუშავებელმა მონაცემთა უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად და რომელთა არარსებობის შემთხვევაში, შეუძლებელია მონაცემთა დაცულობაზე საუბარი, მიუხედავად იმისა, კონკრეტული დარღვევა/შემთხვევა დადგება თუ არა.

ასეთი ზომებია, მაგალითად:

- შესაბამისი პოლიტიკის დოკუმენტები
- მონაცემთა ინვენტარიზაცია
- მონაცემთა დამმუშავების ზეგავლენის შეფასება (DPIA)
- მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში (“Privacy by Design”) და მონაცემთა დაცვა პირველად პარამეტრად (“Privacy by Default”)
- ფსევდონომიზაცია, მონაცემებთან წვდომის აღრიცხვა, მონაცემთა ლოგირება
- მონაცემთა დაცვის ოფიცერი
- მონაცემთა დამმუშავებასთან დაკავშირებული ინფორმაციის აღრიცხვა

მონაცემთა უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად აუცილებელი ორგანიზაციულ-ტექნიკური ზომების განსაზღვრისას ორგანიზაციებმა უნდა გაითვალისწინონ მონაცემთა კატეგორიები, მოცულობა, მონაცემთა დამმუშავების მიზანი, ფორმა, საშუალებები და მონაცემთა სუბიექტის უფლებების დარღვევის შესაძლო საფრთხეები, ასევე, პერიოდულად შეაფასონ მონაცემთა უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით მიღებული ტექნიკური და ორგანიზაციული ზომების ეფექტიანობა და საჭიროების შემთხვევაში, უზრუნველყონ მონაცემთა უსაფრთხოების დაცვისათვის ადეკვატური ზომების მიღება ან/და არსებულის განახლება.

მუნიციპალიტეტებში არსებული სიტუაციისა და მიღებული მონაცემების ანალიზის საფუძველზე ირკვევა, რომ ასეთი კონკრეტული ღონისძიებები მოტივირებული მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის მიზნით, მიღებული არ არის.

მონაცემთა დამუშავების ვადები

ადგილობრივი თვითმმართველობის არცერთ ორგანოს არ აქვს განსაზღვრული მონაცემთა შენახვის ან/და არქივირების წესები და ვადები, რაც წინააღმდეგობაში მოდის ქართული კანონმდებლობით გათვალისწინებულ მონაცემთა დამუშავების პრინციპებთან, კერძოდ, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტთან, რომელიც ითვალისწინებს, რომ „მონაცემები შეიძლება შენახულ იქნეს მხოლოდ იმ ვადით, რომელიც აუცილებელია მონაცემთა დამუშავების მიზნის მისაღწევად“. მონაცემთა შენახვის ვადების ფარგლების არარსებობა მიგვითითებს იმაზე, რომ თვითმმართველობების მიერ მონაცემთა დამუშავების სისტემებში არ არის შეფასებული და გაანალიზებული პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების მიზნების საკითხიც და მისი მიმართება დამუშავების ვადებთან.

სუბიექტის უფლებების რეალიზების მექანიზმების დანერგვა

მონაცემთა დაცვის ფილოსოფიის ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია მონაცემთა სუბიექტი, როგორც მონაცემთა დამუშავების ცენტრალური ფიგურა. კანონმდებლობა მრავალ ისეთ მექანიზმსა და ვალდებულებას განსაზღვრავს მონაცემთა დამუშავებლის მხარეს, რომელიც მონაცემთა სუბიექტის უფლებების განმტკიცებას და მის მიერ საკუთარ მონაცემებზე კონტროლის შენარჩუნებას ემსახურება. კანონმდებლობა მონაცემთა დამუშავებელს ავალდებულებს კონკრეტული ზომების მიღებას და მონაცემთა სუბიექტის უფლების სათანადო რეალიზების ხელშეწყობას.

მუნიციპალიტეტების მიერ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობისა და პრინციპების არასათანადო ცოდნა და აღქმა საფრთხეს ქმნის არა მხოლოდ იმ თვალსაზრისით, რომ კონკრეტულ დარღვევას შეიძლება ჰქონდეს ადგილი, არამედ იმ მხრივაც, რომ მსგავსი მიდგომა შეუძლებელს ხდის მონაცემთა სუბიექტისთვის ეფექტიანად განახორციელოს საკუთარი უფლებები, მოითხოვოს და მიიღოს ინფორმაცია, ჰქონდეს წვდომა მის შესახებ დამუშავებულ მონაცემებზე, მათ შორის მათი დამუშავების მიზანზე, საფუძვლებზე, გადაცემის ფაქტებზე და ა.შ.

4.4 პირითადი მიგნებები

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ მუნიციპალიტეტებში არ არის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის თემის სათანადო ცნობადობა და კანონთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად შესაბამისი ღონისძიებები გატარებული არ არის.